

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet 1.1.2012 alkaen

OMAISHOIDON TUEN MYÖNTÄMINEN

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä vastaa kunta. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Se on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja vapaasta sekä hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista. Hoidettavalle annettavat palvelut määritellään yksilökohtaisessa hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Omaishoidontukeen sisältyviä tai sitä täydentäviä palveluja voivat olla esim. apuvälineet, kotihoito, vanhusten/vammaisten päivätoiminta lasten päivähoito, kehitysvammaisten päivätoiminta, tukipalvelut tai lyhytaikainen laitoshoido. Omaishoidon tukeen liittyvistä palveluista peritään maksu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain mukaisesti.

Omaishoitajalla tarkoitetaan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt kunnan kanssa omaishoitosopimuksen. Omaishoitolain mukaan kunta ei voi enää tehdä sopimusta ns. vierashoitajan kanssa. Omaishoitajan on oltava vähintään 18 v. täyttänyt.

Omaishoidon tuki on määräraha-sidonnainen eikä siihen ole subjektiivista oikeutta. Tukea voi hakea ympäri vuoden hoidettavan kotikunnalta. Omaishoidon tuesta annetaan hakijalle kirjallinen päätös. Jos päätös on kielteinen, siinä tulee näkyä perustelut ja valitusoikeus päätöksestä.

A: Omaishoidon tuen myöntämisperusteet

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- 1) henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Yleensä tästä on osoituksena, että hänellä on myös oikeus Kelan maksamiin hoito- ja vammaistukiin. Toimintakyvyn arviointiin voidaan käyttää esim. Portaat-, Rava- tai Keto –toimintakykymittaria tai muuta soveltuvaa mittaria.
- 2) hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- 3) hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- 4) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- 5) hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- 6) tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.
- 7) vammaiselle tai sairaalle lapselle, jos hän alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaisesti erittäin vaativaa ja sitovaa hoitoa ja huolenpitoa. Arviota tehtäessä verrataan ko. lapsen toimintakykyä vastaavan ikäiseen terveeseen lapseen käyttämällä tarvittaessa terveydenhuollon ja lasten päivähoidon asiantuntemusta. Alle 3 –vuotiaille lapsille omaishoidon tuki myönnetään vain erittäin poikkeustapauksissa.

B: Omaishoidon tuen palkkiot

Omaishoitajille maksettavien hoitopalkkioiden suuruudesta ja alimmasta hoitopalkkiosta säädetään omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 5 §:ssä. Hoitopalkkioita korotetaan indeksitarkistuksilla vuosittain. Hoitopalkkion vähimmäismäärä on 353,62 € / kk 1.1.2011 alkaen.

Palkkioluokka I: 364,35 €/kk (aik. 353,62 €)

- hoidettava tarvitsee päivittäin toistuvasti ohjausta ja apua päivittäisissä toiminnoissa (esim. ruokailussa, liikkumisessa, WC-toiminnoissa, pukeutumisessa, peseytymisessä)
- hoidettava on pääosin orientoitunut ajan ja paikan suhteen, ei tarvitse jatkuvaa huolenpitoa tai avustamista
- hoidettava voi olla lyhyitä aikoja yksinään
- hoidettava on lievästi dementoitunut (MMSE-mittari)
- ilman omaishoitajaa hän tarvitsisi yksin asuessaan runsaasti päivittäisiä kotihoitoa (aamu/päivä/ilta) ja tukipalveluja
- pelkästään asiointi, taloustyöt, ulkotyöt tms. avuntarpeena eivät riitä omaishoidon tuen myöntämisperusteiksi
- Käytettäessä Rava-arviointimittaria suositus indeksiarvoksi on 2,5 – 3,0 tai MMSE 13 - 20

Palkkioluokka II: 546,49 €/kk (aik. 530,42 €)

- hoidettava tarvitsee ympärivuorokautista hoitajan läsnäoloa ja avustamista lähes kaikissa toiminnoissa
- hoidettava on keskivaikeasti dementoitunut (MMSE -mittari) ja vaatii jatkuvaa valvontaa muistamattomuuden ja levottomuuden takia
- hoidettava on pitkäaikaissairas, vammainen tai vanhus, joka tarvitsee jatkuvasti, päivittäin useimmissa henkilökohtaisissa toiminnoissa runsaasti hoitajan apua
- käytettäessä Rava-arviointimittaria suositus indeksiarvoksi on yli 3 tai/ja MMSE alle 12

Palkkioluokka III: 728,69 €/kk (aik. 707,24 €)

- hoidettavalla on laitoshoidon tasoisen hoivan ja huolenpidon tarve
- hoidettava tarvitsee jatkuvasti runsaasti hoivaa ja huolenpitoa ja on täysin autettava kaikissa toiminnoissa ympärivuorokautisesti
- esimerkiksi hoitaja, joka hoitaa omaista, joka on saattohoitovaiheessa tai on äkillisen vaikean sairauden tai vammautumisen vuoksi täysin avuton
- pitkäaikaishoidossa oleva asiakas, jonka omaisen/läheinen ottaa kotihoitoon
- hoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä eikä hoitaja saa samalta ajalta vähäistä suurempia tuloja eikä hänellä ole oikeutta sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.
- käytettäessä Rava-arviointimittaria suositus indeksiarvoksi on yli 3,50 ja muita syitä tai hoidettava on vaikeasti dementoitunut (MMSE -mittari)

C: Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoidon tuen maksaminen

Omaishoidon tukea hakevan henkilön luo tehdään kotikäynti. Kotikäynnin tarkoituksena on määrittellä hoidettavan tuen ja palvelujen tarve sekä kartoittaa hoitajan sopivuus omaishoitajaksi.

Päätös omaishoidon tuesta tehdään toistaiseksi. Erityisestä ja perustellusta syystä päätös voi olla määräaikainen. Mikäli hakija täyttää omaishoidon tuen myöntämisedellytykset, mutta kunnan määrärahatilanne ei salli uusien tukien myöntämistä, tehdään päätös, jossa todetaan, että tuen myöntämisedellytykset täyttyvät ja asia otetaan uudelleen käsittelyyn määrärahatilanteen salliessa.

Omaishoidon tuki maksetaan hoitajalle kuukausittain. Tuki on veronalaista tuloa. Tukea ei makseta takautuvasti. Pääsääntöisesti omaishoidon hoitopalkkio otetaan tulona huomioon muita sosiaalietuisuuksia myönnettäessä samalla tavalla kuin muutkin tulot.

Omaishoidon tuesta vastaavan tehtävänä on päättää ja suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa palvelupaketti, jossa on suhteutettu rahallinen palkkio, omaishoitoa tukevat palvelut ja hoitajan vapaat määrärahojen puitteissa ja tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa (202/64). Kunnan on otettava tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukainen vakuutus hoitajalle.

D: Omaishoitosopimus ja hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta laaditaan kunnan ja omaishoitajan välillä toimeksiantosopimus, jonka liitteenä on hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitosopimus tarkistetaan tarvittaessa.

Hoito- ja palvelusuunnitelma laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa. Hoito- ja palvelusuunnitelmassa hoitaja sitoutuu hoidon tavoitteisiin ja kunta sitoutuu siinä määriteltyjen palvelujen järjestämiseen. Kunnan tehtävänä on valvoa, että laadukas ja hyvä hoito toteutuu. Hoitajalla on velvollisuus tiedottaa hoidettavan toimintakyvyssä ja hoidossa tapahtuvista muutoksista omaishoitotuen yhteyshenkilölle, joka vastaa myös omaishoitoon liittyviin kysymyksiin.

E: Omaishoitajan vapaat

Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus lakisääteiseen kolmen vuorokauden vapaaseen sellaisia kuukausia kohti, jolloin hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Oikeus lakisääteiseen vapaan kertymiseen kirjataan omaishoidontuen sopimukseen, lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Vapaapäivät voi pitää, kun vapaa-oikeus on kertynyt. Omaishoitaja voi pitää vapaat säännöllisesti kuukausittain tai hän voi kerätä päiviä ja pitää pidemmän jakson kerralla. Vapaapäivät on pidettävä kalenterivuoden aikana niin, että joulukuun vapaan voi pitää tammikuulla.

Kunnalla on oikeus päättää siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään. Ensisijaisesti käytetään kunnassa olemassa olevia palveluja.

Omaishoitajan vapaa voidaan järjestää myös tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan vakituisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta hoidettavan kotona.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaat kokonaisina vuorokausina kunnassa olevien mahdollisuuksien mukaan tai hän voi halutessaan vaihtaa ne päiväsaikaan pidettävään vapaaseen, jolloin kunta järjestää vapaan aikaisen hoidon tapauskohtaisesti sopien. (8h/ pv korvaa yhden vapaa vrk)

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi hoidettavalle järjestetyistä palveluista, jotka korvaavat hoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa, kunta voi periä enintään asiakasmaksulain mukaisen maksun 10,60 €/vrk.

Mikäli hoidettava on kuukauden aikana vähintään 7 vrk ympärivuorokautisesti hoidossa muualla kuin omaishoidossa (muusta syystä kuin omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien vuoksi), ei siltä kuukaudesta kerry lakisääteisiä vapaapäiviä.

Oikeus vapaisiin poistuu, jos hoidettavalla on runsaasti muita kunnan järjestämiä palveluita (esim. yli 7-tunnin keskimääräinen poissaolo arkipäivisin.)

F: Hoitopalkkion alentaminen ja keskeytys

Hoitopalkkio voidaan sopia lakisääteisiä vähimmäismääriä pienemmäksi siinä tapauksessa, jos siihen on hoitajan esittämä erityinen syy.

Jos hoidettavalle järjestetään runsaasti palveluja, esim. 2 vk/kk vuorohoidossa laitoksessa, hoidon sitovuus ja vaativuus vähenevät. Tämä otetaan huomioon hoitopalkkion tasoa määriteltäessä. Jos säännöllinen vuorohoito tulee mukaan sopimuksen teon jälkeen, silloin hoitopalkkion määrä tarkistetaan uudelleen. Kunnan järjestämät muut omaishoitoa korvaavat palvelut voivat vaikuttaa hoitopalkkiota alentavasti (esim. lasten päivähoito).

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen kuukauden kuluttua. Hoidon keskeytyessä muusta syystä omaishoidon tuen palkkion maksaminen keskeytyy välittömästi.

Jos hoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä ja hoidettava hoidetaan samanaikaisesti joko sosiaali- tai terveydenhuollon palveluin niin hoitopalkkion maksaminen keskeytyy.

Hoitajalla on velvollisuus tiedottaa hoidon keskeytyksistä hoito- ja palvelu-suunnitelmaan merkitylle yhteyshenkilölle.

G: Omaishoidon tuen päättyminen

Omaishoitosopimus päättyy ilman irtisanomista sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi tai hoidettava siirtyy pitkäaikaiseen hoitoon.

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos hoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta. Irtisanomisaika alkaa kulua irtisanomisilmoitusta seuraavasta päivästä.

Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden, tulee sopimus purkaa välittömästi.